

Oponentský posudek bakalářské práce Marka Lentvorského *Kto je kresťan podľa Nietzscheho spisu „Antikrist“?*

Pohled do soupisu bibliografie k posuzované práci napovídá, že ambicí autora bylo podat samostatnou interpretaci Nietzscheho *Antikrista* s pomocí nejnovější odborné literatury na dané téma. V některých ohledech se tento záměr zdařil. Práce jistě přesahuje formát prací běžně odevzdávaných na bakalářském stupni. Na druhou stranu je zjevné, že samostatnost výkladu byla značně brzděna silnými výklady např. Urse Sommera. Podíváme-li se na hlavní motiv celé práce, tedy na transformaci Ježíše v Krista v důsledku nepochopení jeho následovníků a vykladačů, najdeme obdobný výklad v *Kommentar zu Nietzsches „Der Antichrist“* a studentův příspěvek k tomuto výkladu je pouze v tom, že jej jaksi předvedl ve „svém balení“. Pro bakalářskou úroveň je ovšem, jak jsem již řekl, i takovýto převod dostačující.

Zůstanu-li ale ještě chvíli u hlavního tématu práce, zdá se mi, že je od samého počátku textu rozhodnuto, jak se to s ním má – že totiž k oné přeměně došlo díky dezinterpretaci Ježíšových apoštolů, kteří nebyli s to jej nahlédnout v „pravém“ významu. To se v průběhu textu v různých obměnách opakuje, příliš mnoho nového se ale čtenář nedozví, takže výklad pojednává o všem možném, jen ne o tom, o čem má. Přitom se nabízí otázka – která je dle mého pro *Antikrista* – stěžejní: jak k oné dezinterpretaci došlo? Jaké bytostné podmínky k ní vedly? A co znamená pro člověka jako takového? Odpověď na takové otázky student podává v jakési schematické podobě: resentment, soucit, dekadence atd. Pojmy samy ale nikde nevykládá, spíše bere Nietzscheho za slovo a nikde mu (podobně jako Ježíš světu) neodporuje.

Takové uhýbání je charakteristické pro celý text.

Zhruba první třetina práce obsahuje přípravnou deskripci, ve které se toho čtenář příliš nového nedozví. Nelze ale popřít, že je informovaná a že zde posloužily sekundární prameny dobře. Osobně bych předpokládal, že pokud se v textu zmíní Straussova kritika křesťanství, bude následovat alespoň kratičký rozbor první *Nečasové úvahy*. Možná by to dalo práci větší plasticitu a neskládala by se jen z víceméně opakovaných tvrzení, která svou průkaznost většinou neberou odjinud, než právě z tohoto opakování.

Součástí této přípravné fáze je rovněž stručný a značně deformovaný výklad *Genealogie morálky*. Neříkám, že student základní argumenty *Genealogie* nepochopil, pouze se mi zdá, že je dostatečně nepromyslel. Například věty: „Silní sa presadzujú vďaka moci, zatiaľ čo slabí vďaka morálnym princípom nachádzajú kompenzáciu v resentimente, skrz ktorý chcú slabí zvíťaziť. Nie na základe moci, ale pomocou jasne stanovených morálnych hodnôt sa snažia o uzurpovanie „moci“ a ich zbrane sú: násilie, lož, ohováranie, nespravodlivosť, ako aj morálny výklad sveta.“ (s. 19), postrádajú, dle mého smyslu, neboť úspěšné uzurpování moci přece znamená držbu moci. Že jej bylo dosaženo lstí a chytráctvím, nemění nic na takto dobyté mocenské pozici. Argument *Genealogie* stojí jinde; celý výklad je jaksi zapleten do protikladu dobra a zla (silní a slabí), čemuž se chtěl Nietzsche výslovně vyhnout. Takto pojatá interpretace v pozadí říká, že jím proklamovaná pozice „mimo dobro a zlo“ byla pouze zbožným přáním, jemuž nikdy nedostál.

Těžiště práce spočívá v analýze Ježíše jako psychologického typu. Již u prvního aspektu – synovství božího – však dochází k výraznému interpretačnímu lapsu. Po obecném úvodě se přechází k pojetí boha v *Antikristovi*; není to nijak obzvlášť zdůvodněné, ale snad by se tím dala řešit otázka otcovství. Ihned se ovšem přeskočí k soucitu a jeho v celé práci nevysvětlené povaze. Pak se zase mluví o idiosynkrazii – tedy ve dvou odstavcích ani jediné slovo o synovství. Nedočkáme se ho ani v dalším odstavci; teprve v posledním – jak vidno, zcela mimo linii výkladu – se nakonec autor k synovství dostává, avšak opravdu nesrozumitelným způsobem: „Podľa Nietzscheho určite nie syn Boží, no zároveň rovnajúci sa dieťaťu božiemu, zmazávajúc hranicu medzi nebom a zemou. Na zemi a v zemi, v prostredí, kde Nič dostalo najväčšiu hodnotu ako smer k najvyššej svätosti je Ježiš, svojím spôsobom, „synom“ svojho „otca“ a Kristus ako vynútený kozmopolita pre určitú dávku všeobecného pochopenia jeho činnosti.“ (s. 34) Opakuji, po určitém úsilí se snad lze dobrat v těchto větách nějakého smyslu. Avšak úkolem interpretace je přece jen vykládat a nikoli předvádět své znalosti a zašmodrchat je až do protimluvu. Vrcholem výkladové nesvědomitosti pak je, že student několikrát v dalším pokračování práce opakuje, že ukázal, jak se to má se synovstvím božím. Opravdu nestačí napsat, že je „svým způsobem synem svého otce“, je nutné vyložit, jak tomu máme rozumět. To v práci nikde nenajdeme.

A tak to jde stále dále, u každého aspektu „psychologie typu“. Například v kapitole *Ježiš dekadent* opět čteme (a opět v nepochopitelné logické výstavbě věty): „Strach, využitý k

upevňování hodnot resentimentu slouží sůcit.“ (s. 38) Jelikož se zdá, že soucit je odpovědí na všechny otázky, mělo se jeho analýze věnovat o to více prostoru. Bohužel v práci zcela chybí.

Kapitola *Ježíš nerealista* staví na protikladu mezi realismem a symbolismem, přitom ale vůbec není vysvětleno, jak se symbol má vůči realitě a realita vůči symbolu. A už vůbec se nereflektuje Nietzscheova pozice k takovému symbolismu. Celou dobu se drží schéma: symbol není realita, co není realita, je nic, nic znamená nihilismus. Nemohu se zbavit dojmu, že pozadí výkladu postavy Ježíše, která je nejlépe zachycena v podkapitole *Ježíš idiot*, nepostoupí ve svém vývoji byt' o jediný krůček. A to je vzhledem k možnostem, jež Nietzsche čtenáři nabízí, obrovská škoda.

Do jisté míry je zarážející i rozvržení celé práce. Oproti 25 stranám výkladu o Ježíšovi se kapitole zodpovídající otázku stojící v názvu věnují stránky dvě. Samozřejmě by se dalo namítnout, že i dříve se o otázce, kdo je křesťan, hovoří, a byla by to pravda. Přesto při pozorném přečtení tohoto „shrnutí“ zjistíme, že jsme stále u týchž motivů a témat, které se objevují už v úvodní přípravě při analýze *Genealogie*. V celkovém pohledu tedy k žádnému významnějšímu propracování postavy křesťana nedochází a výklad se stále drží jedné úrovně, kterou nikdy neopustí. Za symptomatickou proto považuji větu: „Existuje velké množství možností interpretací.“ (s. 57) Úkolem v práci bylo, jednu si vybrat, pevně se jí držet a souvisle ji rozvíjet. K tomu bohužel nedošlo.

U obhajoby bych rád slyšel odpověď na tyto otázky:

- 1) Jakým způsobem je Ježíš synem svého otce a jakým nikoli?
- 2) Nemůže symbol vyjadřovat realitu jako podobnost? Jako pokyn k uhádnutí? A je pak symbol nereálný?
- 3) Lze o židovském světě hovořit jako o dekadentním, když Nietzsche doslova říká: „Židé jsou protikladem všech dekadentů: museli je hrát až do iluze, dovedli se postavit s hereckým génem non plus ultra, do čela všech dekadentních hnutí (křesťanstvím Pavlovým), aby z nich utvořili něco, co je silnější, než každá strana přisvědčující životu.“ (A, 24)
- 4) V celé práci se hovoří o jakýchsi jazykových hrách. Mohl by student trochu přiblížit, co tím myslí?
- 5) V jakém smyslu se v práci hovoří o „konstruktu“?

- 6) Jak má student doloženy tyto věty: „Deti nebojú za svoju vieru. Je im istým spôsobom jednoducho daná tak, ako ich fantázia. Nebráni sa bičovaniu či nespravodlivému súdu, a zároveň sa ako Kristus *bráni* láskou.“ (s. 41)?

Hodnocení:

Po uspokojivém zodpovězení výše uvedených otázek navrhuji hodnotit práci jako **velmi dobrou**.

V Neratovicích 23. 6. 2020

Jakub Chavalka